

Martin Patříčný

Pracujeme se dřevem

**Základní
příručka**

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Pracujeme se dřevem

Základní příručka

Věnováno Jirkovi.

Poděkování patří VOŠ a SUPŠ v Praze 3 na Žižkově náměstí, kde vznikly fotografie většiny strojů a dalšího vybavení dílny (obr. 15, 16, 19, 20, 29, 30, 32, 33, 34, 39, 40, 44, 45, 52, 53, 60, 65).

Martin Patříčný

Pracujeme se dřevem

základní příručka

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 4082. publikaci

Odpovědná redaktorka Jitka Hrubá

Sazba Vladimír Velička

Fotografie na obálce Jan Šilar

Fotografie v textové části Vladimír Svoboda

Fotografie v barevné části Jan Šilar

Kresby Šárka Šíroká a archiv redakce

Počet stran 112

Čtvrté přepracované vydání, Praha 2010

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a.s., 2010

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2010

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-3581-8 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-7787-0 (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada Publishing, a.s. 2012

Obsah

Úvodem	7
1 Stručný přehled dřev našich nejznámějších stromů	11
2 Získávání a sušení dřeva	27
2.1 Nákup	28
2.2 Sušení dřeva	30
2.3 Otázky a odpovědi	34
3 Příprava dílny	36
3.1 Vybavení dílny	38
3.2 Elektrické ruční nářadí	38
3.3 Ukládání nástrojů	40
4 Práce s nástroji	42
4.1 Obecný úvod o dřevařských technikách	43
4.2 Broušení nástrojů	43
4.3 Štípání	46
4.4 Sekání a štípání palivového dříví	47
4.5 Tesání, dlabání	48
4.6 Hoblování	51
4.6.1 Ruční hoblíky	51
4.6.2 Hoblovky	52
4.7 Řezání pilami	54
4.8 Řezání nožem a dláty	60
4.9 Soustružení dřeva	64
4.9.1 Soustružení mezi hroty	65
4.9.2 Volné soustružení	67
4.9.3 Čelní soustružení	68
4.10 Otázky a odpovědi	69

5	Další práce se dřevem	73
5.1	Vrtání	74
5.2	Dýchování	75
5.3	Ohýbání	76
5.4	Skládání dřeva.....	77
5.5	Spojování dřeva.....	77
5.5.1	Pevné spoje	78
5.5.2	Rozebíratelné spoje.....	78
5.6	Lepení.....	81
5.7	Otázky a odpovědi	82
6	Povrch a ochrana.....	84
6.1	Hladká a čistá plocha	85
6.2	Ochrana dřeva.....	88
6.3	Otázky a odpovědi	92
7	Výrobky ze dřeva	95
7.1	Dřevěná hračka.....	97
7.2	Dřevěný šperk	97
7.3	Samorosty.....	99
7.4	Další náměty pro práci se dřevem.....	102
7.5	Otázky a odpovědi	105
	Použitá literatura	108
	Výkladový minislovníček základních výrazů	109
	Rejstřík	111

Úvodem

Popularita dřeva nejen trvá, ale stále roste. Na trhu se zabydlela taková žeň literatury o dřevě, že začíná být problém si vybrat.

Takže – toto je základní příručka o práci s materiálem, který je nám tak blízký především tím, že byl „živý“. Proto mu můžeme porozumět.

Najdete tu, jak doufám, ty nejdůležitější informace a snažili jsme se je i zpřehlednit a aktualizovat.

Martin Patříčný, 2010 (4. vydání)

Tak především, vážení přátelé dřeva, děkuji vám za přízeň!

Když bilancuji, co všechno se změnilo od doby, kdy jsem pracoval na prvním vydání knížky Pracujeme se dřevem, mám v hlavě zmatek.

My, jako Češi, jsme se dostali nejen do NATO, ale i do Evropské unie. Co se týče možností ovlivňovat změny kolem nás, asi jsme nikdy v dějinách neměli takovou svobodu, ale ona na nás zase zpětně doléhá, protože znamená odpovědnost.

Na našem trhu se usadily světové firmy a přinesly s sebou nové technologie, výrobky a nástroje. A některé naše firmy vyrostly z dětských střevočků. Podíváte-li se na nabídku nátěrových hmot, strojů, nástrojů, brusiv, lepidel, tmelů a všemožných přípravků, musíte žasnout.

Dávno pryč je doba, kdy člověk sběhal půl Prahy, než sehnal souvislou řadu alespoň trochu slušných brusných papírů, nebo kdy musel složit zálohu ve valutách, aby si mohl koupit motorovou pilu.

Přibyla také celá řada knih a publikací o práci se dřevem i specializovaných příruček pro kutily, včetně časopisů a magazínů.

Také můj život se změnil – stal jsem se dědečkem a s vnukem jezdíme se starým žebříňáčkem, ruční pilou a sekyrkou do lesa pro suché klacky, tak, jak se mnou kdysi jezdíval i můj děda.

Přestal jsem dělat řemeslo a věnuji se tvorbě obrazů či objektů ze dřeva. Kromě řady výstav v Čechách jsem připravil expozice i v dalších evropských zemích – v Dánsku, v Německu, v Holandsku, v Rakousku..., chystám se do Belgie a do Švédska.

Jen dřevo se za tu dobu nezměnilo. Doba dřevěná neminula, stále trvá. Je dobré mít alespoň tuto jistotu.

Martin Patričný, 2004 (3. vydání)

Součástí tohoto vydání jsou vedle několika dalších vlastních ukázek dřevěných výrobků i otázky, které mi při různých besedách často kladete, a já se na ně pokouším srozumitelně odpovědět. Přeji vám, aby s vámi dřevo spolupracovalo, aby vás ruce poslouchaly a zůstaly celé!

Martin Patričný, 1999 (2. vydání)

Cokoliv si ze dřeva uděláte s chutí, pro někoho i pro sebe, vás bude těšit.

Můžete tvořit v podstatě dvěma způsoby – buď víte předem, alespoň přibližně, co chcete dělat, nebo nějaké dřevo získáte, přijde k vám, zaujme vás a vy pak vlastně pracujete společně s ním. Pak už pro vás není jen materiálem.

Rukama a domácím strojním vybavením můžete jen občas konkurovat dnešní špičkové technologii. Jste-li prakticky zaměřeni, je třeba se s tím vyrovnat.

S postupující technikou a automatizací máme čím dál větší potřebu mít doma něco svého. A je dobře, když děti vidí tatů „pracovat“ (o ženě nemluvě).

Práce se dřevem je voňavá a krásná, nicméně pro úspěch v ní je nutno mít na paměti jednu hlavní věc: dřevo, než se k vám dostalo do dílny či na stůl, bylo stromem, individualitou, živým tvorem. A jeho vlastnosti tomu odpovídají. Dřevo prostě není neměnné. Mám za sebou hezkých pár let hraní si s ním, výstavy, debaty...

Ale nemylte se, nevytahuji se. Mohu radit jen proto, že jsem vlastnoručně napáchal řadu chyb (i krvavých) a o některé z nich se s vámi podělím, abyste je nedělali i vy.

Cílem tvorby není mít zjizvené ruce (nejen je). Kdybyste viděli ty moje, okamžitě byste pochopili, o čem je řeč.

Soustředím se především na ruční práce, větší stroje a zařízení pomíjím. Rovněž vás nevybavím detailním popisem a návodem, jak udělat z překližky či dřevotřísky poličku – odkazy na podobné návody lze v dostatečné míře najít v seznamu použité literatury.

V úvodní části píšu o dřevě a práci s ním obecně (zdaleka ne vyčerpávajícím způsobem). Ve střední probírám různé techniky obrábění dřeva a závěrečná část je věnována těm druhům výrobků, o nichž příliš literatury není a které si může zkusit každý, bez nějakého zvláštního vybavení. Čerpám většinou z vlastních zkušeností, takže pokud nenajdete přímo to své téma, odpusťte. Nikdo toho neumí dost...

Tato kniha by měla posloužit jako malý rádce, jehož prostřednictvím vám mohu nabídnout svou pomoc. Avšak to rozhodující a důležité jste vy. Vaše myšlenky, chuť, láska ke dřevu a ruce.

A nejdůležitější jsou stromy. Naši miláčkové a naše naděje na přežití...

Martin Patříčný, 1998 (1. vydání)

Tohle nepřeskočte!

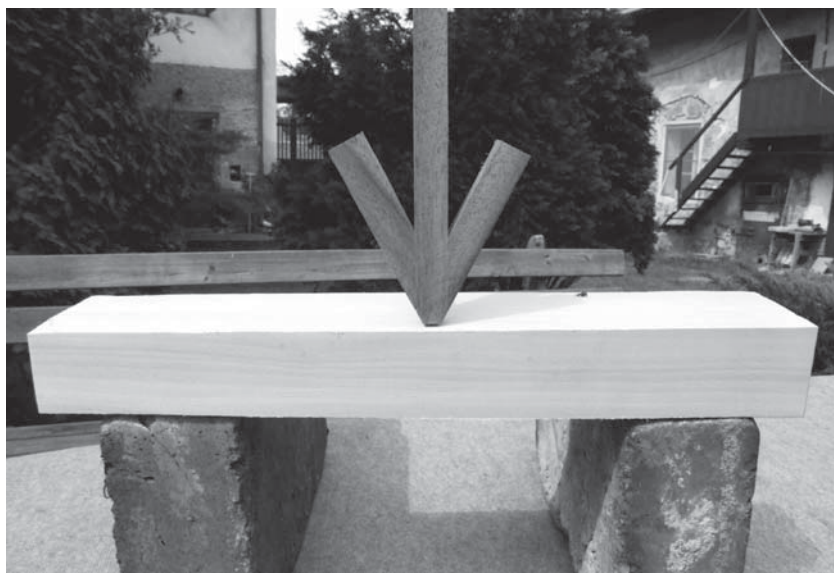
Zkuste si představit strom jako velký svazek velmi tenkých trubiček.

Pomůže vám to mimo jiné k pochopení pevnosti dřeva. Vidíte v krajině vysoký strom, jak se kymácí v prudkém větru a jen málokterý se zlomí. Takže **v podélném směru je dřevo nejpevnější** (viz obr. 1 a 2).

Obr. 1 Nejmenší pevnost

®

Obr. 2 Největší pevnost

Při jakémkoli obrábění postupujte **od kořene do koruny** (viz *obr. 3*) – ne v opačném směru. To platí při osekávání větví, při řezbě dláty či hoblování. U prkna či fošny některých dřevin lze ze dřeva směr vláken dobře vyčíst.

Obr. 3 Směr růstu stromu